

2020-11-05
U2020/05524**Utbildningsdepartementet**Statens skolverk
Box 4002
171 04 Solna

Uppdrag om en bred översyn av svenskämnen

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Statens skolverk att göra en bred översyn av ämnena svenska och svenska som andraspråk i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och kommunal vuxenutbildning (komvux). Syftet är att alla elever ska få bättre förutsättningar att utveckla sina kunskaper i och om svenska språket samt få bättre förutsättningar att nå utbildningens mål. Skärningen mellan svenskämnen och målgrupperna för utbildningen samt hur elevers övergångar mellan ämnen och skolformer ska gå till ska analyseras.

Skolverket ska i sin översyn av styrdokumenterna säkerställa att utbildningen i svenska språket också riktar sig till de elever som är nybörjare i svenska inom respektive skolform. Skolverket ska föreslå de förändringar som behövs och bedöma hur elevernas måluppfyllelse, huvudmännens organisatoriska förutsättningar, lärarförsörjningen och lärarnas kompetenskrav påverkas av förslagen. Förslagen ska vara anpassade till varje skolforms särskilda förutsättningar och deras konsekvenser för samtliga skolformer ska analyseras.

Översynen ska också omfatta en analys av om, och i så fall hur, innehållet i lärarutbildningarna och bestämmelserna om behörighet till utbildningarna behöver förändras. Skolverket ska även föreslå de implementerings- och fortbildningsinsatser som bedöms vara motiverade, samt en plan för införande. Skolverket ska sträva efter att förslagen inte ska försvåra lärarförsörjningen eller skapa hinder för verksamma lärare.

Skolverket ska inhämta synpunkter från berörda parter samt beakta förslag från för uppdraget relevanta utredningar, bl.a. Betygsutredningen 2018

(U 2018:03), Stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk (KLIVA) (U 2018:06) och Utredningen om mer tid för undervisning (U 2020:01). Skolverket ska i frågor som rör behörighet och antagning till högskolestudier samt lärarförsörjning och lärares kompetenskrav och kompetensutveckling föra dialoger med Universitets- och högskolerådet samt med universitet och högskolor. Skolverket ska lämna nödvändiga författningsförslag och göra en konsekvensutredning enligt förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning. I konsekvensutredningen ska även konsekvenserna för barnets rättigheter redovisas.

Uppdraget ska redovisas till regeringen (Utbildningsdepartementet) senast den 15 december 2021.

Bakgrund

Ämnena svenska och svenska som andraspråk finns i grundskolan och motsvarande skolformer, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och komvux. Ämnena är systemmässigt jämbördiga. Inom komvux finns även kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi).

På senare år har det från olika håll påtalats ett behov av att göra en översyn av ämnena svenska och svenska som andraspråk.

Utredningen om elever som kommer till Sverige under grundskolans senare årskurser konstaterade i sitt betänkande Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet till gymnasiet (SOU 2017:54) att alla elever bör möta en undervisning i svenska som utgår från deras individuella behov. Utredningen bedömde att en utredning borde tillsättas för att göra en översyn av ämnena svenska och svenska som andraspråk och särskilt analysera nyanlända elevers behov av svenska som nybörjarspråk inom de obligatoriska skolformerna och gymnasie- och gymnasiesärskolan.

Statens skolinspektion genomförde under 2019 en kvalitetsgranskning av undervisningen i svenska som andraspråk i årskurserna 7–9. Myndigheten konstaterar bl.a. att behovsbedömningen brister, att huvudmän och rektorer behöver se till att obehöriga lärare får det stöd som de behöver för att kunna undervisa, att rektorer behöver se till att undervisningsgrupperna organiseras efter elevernas olika förutsättningar och behov samt att elever som är nybörjare i det svenska språket särskilt behöver beaktas när undervisningen organiseras.

Resultaten från Skolinspektionens granskning överensstämmer med vad som framkom i den studie som Skolverket genomförde 2018 (Svenska som andraspråk i praktiken. En intervjustudie om hur skolor arbetar med svenska som andraspråk i årskurs 7–9, rapport 470, 2018). Skolverket konstaterar att en bred översyn av ämnena svenska som andraspråk och svenska behövs samt att det behövs ytterligare reglering eller stöd avseende vilka elever som ska läsa svenska som andraspråk. Rapporten visar också att det är svårt att undervisa nyanlända elever som är nybörjare i svenska utifrån kursplanen för svenska som andraspråk. Skolverkets övergripande slutsats är att utbildningen i svenska som andraspråk inte är likvärdig.

Även Nationellt centrum för svenska som andraspråk vid Stockholms universitet har vid flera tillfällen framfört att det behöver göras en översyn av svenskämnen och bedömer att det behöver utredas hur ämnena ska bli ändamålsenliga i samtliga skolformer. Båda svenskämnen behöver enligt centret reformeras och lärarnas kompetens behöver stärkas.

Skälen för regeringens beslut

Språket är nyckeln till kunskap och en förutsättning för ett aktivt deltagande i samhällslivet. Att elever utvecklar goda kunskaper i svenska är därför centralt i svensk skola. Alla elevers behov av undervisning i svenska behöver tillgodoses utifrån respektive elevs förkunskaper. Elever som är nybörjare i det svenska språket behöver relevant språkundervisning som ger dem goda förutsättningar att lyckas med sin utbildning. Elever som har kunskaper i svenska, som andraspråk eller modersmål, behöver också en ändamålsenlig undervisning av god kvalitet.

Det är en stor andel elever i svensk skola som inte har svenska som sitt första språk. Inrättandet av ett andraspråksämne vid sidan om svenskämnet var en viktig åtgärd för denna målgrupp. Målgruppen för svenska som andraspråk har växt sedan ämnet inrättades. Studier och utvärderingar visar dock att det finns problem förknippade med ämnet. Det handlar bl.a. om låg måluppfyllelse, bristande behovsprövning och att styrdokumentet inte är anpassade för elever som är nybörjare i svenska samt bristen på utbildade lärare i svenska som andraspråk. Dessa problem har framför allt synliggjorts när det gäller grundskolan. Utmaningar finns dock också inom andra skolformer, inte minst bristen på behöriga lärare.

Många insatser görs och har gjorts för att stärka ämnet, bl.a. satsningar för att få fler lärare i ämnet. Skolverket har tagit fram stödmaterial och utformat olika insatser för skolors arbete med nyanlända elever. Nationellt centrum för svenska som andraspråk ger bl.a. lärare i svenska som andraspråk stöd och kompetensutveckling. Vidare har andraspråksperspektivet förstärkts i kursplanen för svenska som andraspråk för grundskolan.

Trots insatser som sammantaget syftar till att förbättra utbildningen kvarstår dock behovet av förändringar av utbildningen i svenska som andraspråk. Såväl utredningar som skolmyndigheter har som framgång påtalat detta behov på senare år.

Det finns tydliga signaler om brister när det gäller hur utbildningen i svenska som andraspråk är reglerad och i praktiken fungerar. Den framtida utbildningen i det svenska språket behöver möta alla elever, oavsett förkunskaper i språket. Elever som är nybörjare i språket bör särskilt beaktas eftersom denna elevgrupps behov inte tydligt tillgodoses genom ämnet svenska som andraspråk. Det finns skäl att överväga förändringar av utbildningen i både detta ämne och i ämnet svenska. Förändringar när det gäller något av ämnena kan även få konsekvenser för det andra ämnet, t.ex. för ämnets målgrupp.

Skolverket bör därför få i uppdrag att göra en bred översyn av ämnena svenska och svenska som andraspråk i grundskolan och motsvarande skolformer, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och komvux samt vid behov föreslå förändringar. Målet bör vara att ge alla elever i de aktuella skolformerna bättre förutsättningar att utveckla sina kunskaper i och om det svenska språket och att skapa bättre förutsättningar för goda skolresultat.

På regeringens vägnar

Anna Ekström

Åsa Källén

Kopia till

Socialdepartementet/SOF

Finansdepartementet/BA och OFA K

Kulturdepartementet/KL

Arbetsmarknadsdepartementet/A, IAS, JÄM och MRB

Stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk (KLIVA) (U 2018:06)

Utredningen om mer tid för undervisning (U 2020:01)

Statens skolinspektion

Stockholms universitet (Nationellt centrum för svenska som andraspråk)

Universitets- och högskolerådet